

TÖREDEKEK A RENDÉSZETI KULTÚRA TÖRTÉNETÉBŐL

Bevezető gondolatok

A rendészeti, rendvédelmi kultúra folyamatos változásokat él meg, egyúttal számos figyelemre méltó módszert, felvetést és értékelést hordoz magában. Ezek elválaszthatatlanok az általános kultúrától, azaz nincs tértől, időtől, az adott társadalom történelmi helyzetétől független rendészeti működés. Egy visszapillantás teljességében képtelen felölelni a múlt történéseit, de képes olyan gondolatok közreadására, amelyek mai szemmel nézve is érdeklődésre tarthatnak számot.

A rendészet működésének, létének megítéltetése mindenkor napirenden szerepel, népszerűsége kérdőjeles. Feladatainak végrehajtása során, gyakran korlátozza az egyént és ezt, mint individuum senki sem kedveli. A rendészeti kultúra nagymértékben befolyásolja a végrehajtásban résztvevő testületek illetőleg azok tagjainak megítéltetését és hosszú időn keresztül érezteti hatását.

E tanulmány olyan múltbeli gondolatokat elevenít fel, amelyek betekintést nyújtanak a rendészet változásának egy-egy állomásába, de mellőzi a használt fogalmak definitív tartalommal való kitöltését. Belecsippent a szakirodalomba, a jogszabályokba, a tevékenységet közvetlenül szabályozó rendelkezésekbe.

Pillantás a szakirodalomba

A bőségesnek kevésbé nevezhető, de talán még sem szűkölködő hazai szakirodalom témába vágó csokrából kiemelhető Karvasy Ágost egyetemi tanár, akadémiai levelező tag, 1862-1870 között 3 kiadást megélt *A közrendészeti tudomány és a kulturpolitika* című könyve. A szerző elméleti és gyakorlati ismeretek felsorakoztatásával fejtette ki a rendészet/rendőrség társadalomban elfoglalt helyét, feladatait. Álláspontja szerint a közrendészeti tudomány tárgya a veszélyek és háborítások elhárítása, amelyek „származhatnak vagy az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől”. A hatóságot pedig, amelynek feladata a végrehajtás, nevezték „közrendészeti hatóságnak vagy rendőrségnek (polizei)”. (1.o.)

"A közrendészeti ügyek különféle kezelése leginkább oka annak, hogy a különféle államok közt a miveltségre és az életkellemekekre nézve oly roppant különbség létezik. Oly ország, melynek jó közrendészeti igazgatása vagyon, már a külsejében is különbözik oly országtól, melynek közrendészete hiányos. Az elébbi országban a helységek különösen a városok egészen más alakkal birandnak, mint az utóbbiban mindenütt tűzi veszély és egészség tekintetében czélszerű építkezés, jó közérzet, intézkedések a vízáradások ellen lesznek lehettek, tisztességes mulatóhelyek, közkertek, ültetvények, jó és biztos vendégfogadók nem hiányzandának, gondoskodva is leszen jó közlekedési eszközökről; az emberek egészségesebbek, rendszeretöbbségek és hosszabb életűek lesznek azok, közt jókedv, finomabb izlés és élvezetdúsabb társalgás fog uralkodni.

Ellenben oly országban, melynek rendőri állapota hiányos, mindenütt rondaság, por, piszok, sár, nyomor, kényelmetlenség észrevehető, durva emberek botrányos viselete, az emberek egészségre káros befolyások, és ennek folytán különféle betegségek fognak mutatkozni, az emberek élete és vagyona pedig naponta sokféle veszélynek ki lesz téve.

Az előbbi ország minden lépten a civilizáció; az utóbbi pedig az indolentia és barbarizmus jellegét hordja magán. Az előbbi országot idegenek is szívesen látogatják, abban tartózkodnak pénzt költenek, az utóbbit, mennyire csak lehet kerülnek." (5.o.)

A rendőri működés határait a közrendészeti tudományok fő elveiben (11-15.o.) rögzítette, melynek vázlatos lényege így összesíthető:

1. A rendőrségnek ott kell közbenjárni, hol a polgárok saját tevékenysége sikertelen és elégtelen.
2. A közrendészeti intézkedések megegyezzenek az erkölcsiséggel.
3. Az egyéni jogok csak akkor essenek korlátozás alá, ha az a többség érdekét szolgálja és azt, a közjólét kívánja.
4. A rendőri intézkedés a jogszerűség mellett célszerű is legyen értve ezalatt azt, hogy az elhárító tevékenység a lehető legkisebb korlátozással, károkozással járjon.
5. A legjobb, legbiztosabb eszközök választassanak meg.
6. A rendőri hatalom ne üzessék a rendőri hivatalnokok önkénye szerint, korlátai pontosan meghatározottak legyenek.

Munkájának elméleti részét a rendőri hivatalnokok kellékeinek és a rendőri hatóság hatáskörének ismertetésével zárta. A hivatalnokok:

- Bírjanak a közrendészeti tudomány elveinek általános, országuk rendőrsége különös szabályainak ismeretével.
- Legyen józan ítéletük, lélekjelenlétük, gyors feltalálási tehetségük.
- Legyenek hivatalukban buzgók és megvesztegethetetlenek, a közjó iránt pedig viseltessenek lelkesedéssel.
- Mutassanak cselekvésükben komolyságot, erélyt és szilárdságot, amit szelídséggel és humanitással mérsékeljenek.

A rendőri hatáskör kiemelkedő eleme, *„hogy ugyanazon rendőri hatóságoknak mindenki születés vagy rangkülönbség nélkül alá legyen vetve, mert ahol e tekintetben kivételnek van helye, ott lehetetlen jó rendet tartani fenn.”*

A gyakorlati részben jelezte, hogy a sértések és veszélyek elhárításához szükséges a forrásokat „bedugni”, amelyek, a népesség helytelen aránya a keresetforrásokhoz, a műveletlenség és a szegénység. A veszélyek fenyegetik az állam közbátorlétét azaz, az összes polgári társaság bátorságát, a magános bátorságot; a személyt, a becsületet, az egészséget, a vagyont. Ezeknek megfelelően fejtette ki:

- A népességi közrendészetet.
- A kultúrpolitikát.
- A szegényi rendőrséget.
- Az állam közbátorlétét.
- A személyes bátortalétet.

- A közegészségügyet.
- A vagyonbátorságot.

"...némely absolutismusra törekvő kormány, a rendőrség igazi céljával kevésbé törődvén, főczélul magának azt tűzte ki, hogy polgároknak minden szabad mozzanatait és nyilatkozatait észrevehesse, és csirájukban elfojthassa, hogy a szabadabb gondolkodású férfiakat rendőri üldöztetés félelme által elnémítsa; szóval, hogy a rendőri hatalom mindenütt jelen legyen, a felügyelés mindent áthasson, miszerin mind az akadályoztassék, mi a korlátlan hatalom érdekeit keresztülvitelének némileg utjában állhatna. Hol a rendőri intézet arra használtatott, hogy ezen utóbbi cél eléressék, a közszellem és a közéletre az országban temetői csend terjesztessék, ott nem csoda, ha a rendőri intézet gyűlöletes lett, oly államban a rendőrség nem a jog, hanem az önkény eszközévé válik, és oly állam ellentétben a jogi állammal, melyben a rendőrség egyedül a jog és bátorság fenntartására használtatik, tüzetesen rendőri államnak nevezetik.

...a rendőri intézet, ha eredeti célja szerint kezeltetik, nem mint a békés polgároknak ostora, hanem mint az álladalom célja elérésére szükséges feltétel, tehát mint az állam fenntartására szükséges istáp jelentkezik."(7-8.o.)

Petrovics László egyetemi tanár 1884-ben Pesten készített dolgozatot *Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat* címmel. A bevezető sorokban olvasható, hogy minden civilizált állam törekszik az egyik leghasznosabb közintézményének, a rendőrségnek a legtökéletesebbé tételére, „*csak nálunk nem történik e részben kellő intézkedés.*” Részletesen kifejtette a rendőrség ténykedésének módjait, a figyelő, a megelőző, a visszanyomó és a felfedező tevékenységet. „*A megelőző tevékenységnek a már mutatkozó, a visszanyomó tevékenységnek a már jelenlevő, a felfedező rendőri tevékenység gyakorlásának, pedig már megtörtént rendzavarások esetében van helye.*”

A figyelő tevékenység szakadatlan örökösést jelent, mint a rendőrség szemlélő képessége működik és nem, mint a karja. A megfigyelés legfőbb eszközei; a látás, a hallás, a rendőri ellenőrzések (útlevél, igazolvány, tartózkodási jegy, bejelentkezések, bejelentések, házak, mértékek, élelmiszerek, gyülekezések, vendéglők). Az eredmények, pedig a hivatalos jelentések (rapportok), más hatóságok értesítései, magán személyek följelentései, magán személyek bizalmas közlései.

Bőven kifejtett a megelőzési tevékenység, amelyhez alapos valószínűsége kell valamely közrend ellenes cselekmény megvalósulásának. Általános nem bebizonyított tények által igazolt feltevések és hiedelmek – ide tartoznak a névtelen közlések is – nem elégségesek a megelőző intézkedésekhez.

A visszanyomó (represszív) tevékenység során a rendőrség karja működik, de csak a közrend tényleges megzavarása esetén. Legfőbb kelléke a gyorsaság.

A felfedező tevékenység (nyomozás) önálló működési ág. A célszerűség és a szükségesség is indokolja, hogy a bűnügyek nyomozása a rendőrségre „*bizassék*”. Utóbbi erősítette a kínvallatás megszüntetése kapcsán előállt bírósági tehetetlenség és a büntetések törekvése a titokban maradásra. Az állam kénytelen megfelelő ellensúlyról gondoskodni, ami nem más intézmény, mint a rendőrség. Ennek fontosságát és értékét különösen jelzi, hogy milyen arányban képes a bűneseteket felfedezni és a tetteseket kézre keríteni. Ha ez takarja a legtöbb esetet, a gonosztevők visszariadnak a bűnelkövetéstől, ha nem, akkor elterjed azon nézet, hogy a rendőrség képtelen feladatának sikeres teljesítésére és a

gonoszságok száma rohamosan növekedni fog. Tény, hogy a gonosztevők jobban félnek a felfedeztetéstől, mint a büntetéstől.

„Minél képzettebb és jobb az állam rendőrsége, annál szelídebbek, humánusabbak lehetnek büntető törvényének megállapításai, viszont minél képtelenebb a rendőrség, annál inkább rá van kényszerítve az állam arra, hogy büntető törvényében az emberies szempontokat mellőzze. Ez utóbbi esetben az állam csak, mint megtorló hatalom jelentkezik, ellenben azon erkölcsi célról, hogy a bűnözőket meg is javítsa, le kell mondania.”

A XIX. század második felének, a XX. század fordulójának magyar szakírói, részleteiben is megfogalmazták a rendőrség mozgásterét. A közrendészeti tudományok fő elveiben, amelyek a törvényekre és az intézkedésekre vonatkoznak, a következők jelzik a határokat: A polgárok sikertelen és elégtelen tevékenysége, az erkölcsiséggel egyezőség, egyéni jogok korlátozásának szűkítése, a legkisebb károkozás, a legbiztosabb eszközök megválasztása, a rendőri önkény távoltartása. (Karvasy 1870. 11-15.)

A jogrend alkotta határ alapelvei szerint pedig, a rendőrségnek jogalkotó tevékenysége ne legyen, szabályozó hatalma a legszűkebb körre szorítkozzék. A rendőrség a közrendnek csak kiegészítője lehet, helyére nem léphet, működését meg kell előznie az állami vagy társadalmi működésnek. A rendőri működés járulékos, vele állami vagy társadalmi szükségletet kielégíteni nem lehet. (Concha 1901/1988. 224-227.)

Az eddigiek utalnak a rendőri fellépésre, amelynek során az egyes rendőrnek döntenie kell, hogyan cselekedjen. Ha előre nem látható, illetőleg előre nem szabályozott helyzetbe kerül az intézkedő, felmerül a szabad belátás szerinti cselekvés, a diszkrecionalitás. A rendőrállam rendészeti tevékenységet végző szervei, általános felhatalmazást kaptak a diszkrecionárius jog gyakorlására. Később a szabad belátás szerinti cselekvés folyamatosan szűkült, törekedve a rendőri túlhatalom megakadályozására. A jogállamiság eszmekörében mintegy két évszázada folyik e küzdelem, mégsem jutottak a megoldáshoz. A mindent szabályozó jogalkotás megbénítaná a testületek működését, midőn a közrend megzavarásának újabb és újabb változatai kerülnek elő. A megoldást több országban a rendőrségi generális klauzula törvénybe iktatásában látják. Ez az általános felhatalmazás teremti meg a rendőrség számára, a beavatkozási lehetőséget a speciális szabályokkal nem érintett területeken. (Szamel 1992. 24.)

A diszkrecionárius jog helyes gyakorlásának nehézségei ellenére, számos álláspontban fellelhető az a követelmény, hogy a szabad mérlegeléssel járó intézkedések is a „jog uralma alatt állnak”.

A garanciális szabályoknak megfelelő példázata, a Budapest-fővárosi rendőrség államosításáról szóló 1881. évi XXI. törvénycikk 8. §-a. E szerint a rendőrség intézkedései:

1. sohasem ellenkezhetnek jogszabályokkal,
2. velük szemben a jogorvoslati lehetőség mindig nyitva kell álljon,
3. a nyilvánosságban rejlő ellenőrzési lehetőséget ne zárják ki; kiadott rendeletei pedig:
  - ideiglenes jellegűek,
  - bizonyos cselekményekre szorítkozóak,
  - meghatározott helyre és időszakra korlátozottak,
  - az előírt közzétételi formához kötöttek.

Pichler Nándor egyetemi tanár 1876-ban írt *Nézetek a rendőrségről általában és különösen a fővárosi rendőrségről* című munkájában arra utalt, hogy a magyarországi népszerűtlenség alapjai, részben a politikai rendőri, részben az emberi viselkedés köreiből keresendők. Az ellenszenv okai között megnevezettek, „a nagy közönség szokásba vett ingerlékenysége a rendőrség iránt” és a testület hiányos szervezete. Ezek mögött húzódnak meg a titkos rendőrség ravasz, ügyes, kétes múlttal bíró és a becstelen dolgoktól sem irtózó kémeiről rögzült képek, amiktől a becsületesek tábora gyűlölettel fordul el. Ráadásul az ilyen foglalkozást vállaló egyéneket az állam fizeti, s bár a nyilvánosságot kerülik, mégis rendőrnek neveztetnek, mely nevet viselve „*lerontják az egész intézmény iránti tiszteletet*”. A rendőri közegek hivatalos működésük során, gyakran visszataszító modorúak, kihívóak, melynek okai a műveletlenség és a felkészületlenség. A megoldás, tehetséges emberek felvétele, számukra a tisztességes megélhetés biztosítása megfelelő fizetés által, azért, hogy magukat a hivatásuknak szentelhessék. (7-8. 11.o.)

Az osztrák rendőrség jelenléte az 1850-es években a népszerűtlenség és ellenszenv mellett, nagyfokú közönyösséget is eredményezett. A rendőrtisztviselők és közegek kiművelése sem történt meg. A közrendészeti tudományt nem oktatták sem a jog- és államtudományi tanintézetekben, sem a szaktanfolyamokon, a rendészeti szakirodalom csekély számú és rendkívül hiányos volt. (Petrovics 1884.19-20.)

A pozitív kép kialakítását szolgáló törekvést jelentettek a szolgálati útmutatások, szabályzatok figyelemfelhívásai, előírásai. Ezek szerint, a rendőr külső megjelenése mindig tisztességes és tiszta, magaviselete, pedig komoly, de emellett előzékeny legyen. Fellépése határozott, de nem kihívó, hanghordozása erélyes, de nem kiabáló, járása nyugodt, de nem lomha. (Mathis 1920. 185.)

A rendőr ne keressen minden csekélységben kihágást, mert ez által „*csak gyűlöltté teszi a rendőri intézményt*”. (Nagyselmeczy 1939. 54.)

A Magyar Rend saját munkásságával kapcsolatban kinyilvánította, hogy kiváló szakírókkal tárta fel azon érdekes, tudományos és tanulságos közrendi és közbiztonsági ismereteket, amelyek „*népművelési szempontból hézagpótlóak*”. (Bernárd 1939. 16.) Írásaikkal megcélozták a gyermekeket, a pedagógusokat, a szülőket egyaránt. Egy magyar hölgy angol férje nem fukarkodott a pozitív jelzőkkel, amikor minősítette a magyar rendőrt: „*Európa térképén legérdekesebb színnek én a magyar rendőrséget tartom. A magyar rendőr fegyelmezettségével, biztos és jó fellépésével, határozott, igazságos ítéleteivel, előzékeny magatartásával mintaképe lehet bármely állam rendőrségének... Mi, akik többször volt már alkalmunk a magyar rendőrökkel érintkezni, személyesen győződünk meg minderről és egyöntetűen azt mondhatjuk, hogy a magyar rendőrt tisztelni és szeretni kell.*” (u.o.)

A vármegyei rendészetből

A csendbiztosok, illetőleg vezetésükkel a pandúrok általános közbiztonság-védelmi feladatot láttak el, nyomoztak, vallattak, de részt vettek a büntetések végrehajtásában is. Működési területük határát kivételes esetekben léphették át. Ilyennek számított az üldözés, de már nem volt az, az egyszerű észlelése a gonosztevőknek. Így maradhattak fenn olyan történetek, melyek szerint egy-egy vármegye határra úgy építettek csárdát, hogy a határvonal a terem közepén húzódott. Egyik oldalon a pandúrok, másikon a betyárok mulatoztak, jól tudva, hogy a perzekutorok „*szolgálatilag*” nem léphetik át a vármegye határát.

Ugyanakkor a csendbiztosok nem vállalták mindig a felelősséget, de voltak olyanok is, akik túlléptek jogkörükön. Egy, a hatalmával visszaélő csendbiztos a vallatást, a következő előkészület és parancs mellett végezte:

„1-ső parancs: Ennek az embernek a ruhája nem bűnös, le kell tehát róla a ruhát húzni, mert rajta szétszakadhat, s midőn az övig meztelen rabnak a pandúr hátamegére állott és intésre karikásával a hátára suhintott, a csendbiztos állj szavára a pandúr meghallgatta a 2-ik parancsot, mely így hangzott: Nem akarom, hogy ennek a gonosznak kifecskendező véréből a fehér kemence bemocskolódjon. Le kell tehát vele a kemencét pokrócoztatni, mely midőn megtörtént és a rab újabb 2-3 ütésre nem vallott – jött ezen

3-ik parancs: Ez a rossz ember majd el is ájulhat, mely okból, hogy legyen mivel felocsúdtatni, elegendő vizet kell vele behozatni. És ha e rémitgetés sem használt a karikás után jött a gúzsba kötés stb.

Világos, hogy ily hóhéri eljárásra, kivált a próbálatlan és olykor ártatlanul elfogott ember azt is vallotta, amit soha nem tett, ellenben a romlott és az eféle bánást megszokottak, ezt is hidegvérrel kiállották, még se vallottak.” (Osváth 1905.10.)

Somogy megyében az 1795. november 25-i megyegyűlésen elfogadott első pandúr rendszabás, részletes útmutatást adott a testület számára. Néhány rendelkezése kapcsolható a konferencia témájához.

„Rend Szabás

Mely ezen Tekintetes Nemes Somogy Vármegye Gonosztévők Napszámos Fogdozóinak, minden Crussusok eltávoztatása, és kötelességek bővebb megtanulása véget adatik eleikbe úgymint.

5. Ha közöttök vétkes taláztatnék: kisebb vétkéért ugyan, úgy mint a részzezségért, káromkodásért, és engedetlenségért, az által büntetessenek: minden egyéb vétkekért pedig, a vétkes á Fő Bíró Úrnak, adassék bé.

6. Mihelyest valamelyik V. Bíró, avagy Esküdt, vagy Földes Uraság, vagy annak Tisztje, vagy akármilyen más Kárvallott ember, olyan kárt jelentene, melynek heventében a gonosztévők fogdozóit nyomában igazíthatná, és mellynek elmúlásztásából nagyobb kár következhetne, mint á Fő Bíró parantsolattyának halasztásából: kötelesek légyenek azonnal elő állani és a jelentett kárt keresni, de aztat meg tévén, á Fő Bíró Úr parantsolattyának bételjesítésén törekedjenek.

8. Ami már az ő kötelességeiket, és fel állításoknak czélját illeti, ez lészen az

a. Az olyan embereket, kik esméretlenek, Passus nélkül vagynak, és így vagy Csavargoknak látszanak, vagy pedig valósággal azok; meg fogják.

b. Kiváltképpen a Pásztoroknak tanyáit és a csárdákat, kivált, ha azok fére vagynak, gyakran, és mikor senki sem gondolná, meg lepjék, és meg vizsgálják.

c. A Pusztákat Erdőket gyakorta meg vadászszák; azokat kiváltképpen, á mellyekről vagy tudva van, vagy á hir úgy hozta, hogy azokban gonosztévők tartózkodnak.

d. Mozogjanak szüntelen és kemleljék okosan, minden lárma nélkül a gonoszokat, hogy á kártétel is távoztathassék.

e. Ha pedig a kár meg esett példának okáért, valakinek marháját avagy más jószágát el lopták, a tolvajt azonnal kergessék és nyomba kövessék.

j. Ha valamely helységben az Orgazdát észre vennék, szabad lészen annak Házát meg vizsgálni, és meg keresni, de úgy hogy minden hatalmaskodás eltávoztatására a hol a Helységben Uraság Tisztje volna: a Helység Elöljáróin kívül kiváltképpen azt egyéb helyeken pedig a Falu Birájját, avagy egy két Esküdtet magokkal vigyék: Ezen házak

vizsgálása és megkeresése pedig, hogy a gyakor szokás által Törvény sérelmet ne okozzon meg tiltatik, hogy ez semmi egyéb esetekben szabad nem léssen, hanem csak az Orgazdák házaikon.

Egyszóval kötelességek léssen mindennemű gonosztévőt akár gyilkos lényen az akár uton álló, vagy más tolvaj rabló, vagy ragadozó, avagy szökött Katona, vagy Csavargó de más egyéb embert nem, kinyomozni megfogni, és kézbe adni.

9. Megtiltatik ellenben, hogy ők olyanokban ereszkedni ne merjenek, a mellyek egyenessen kötelességekre nem tartoznak ugmint:

a. Az ollyas approlékos hibákért mellyeket vagy a Falusi Bírák, vagy Uraságok Tisztyei meg büntetnek, és meg büntethetnek, a szegény embert ne zaklassák.

b. Boltok, portékák, fontok, avagy mértékek vizsgálásába ne botsátkozzanak, és semmit a mi Felsőbb hatalmat illetve tselekedni ne merjenek.

A meg fogottakat szükség nélkül meg verni, meg tagolni azokkal kegyetlenül bánni, és nálok lévő pénzeiktől, ruháiktól, vagy akármi vagyonnyoktól meg fosztani ne merészeljék.

13. Ha mindazáltal meg fosztanak, meg vernék, vagy kinoznák ok nélkül: a szerént a mint vagy bünösnek, vagy ártatlannak találatott a meg vert, a meg tagolt vagy meg fosztatott ember, nagyobb vagy kisebb büntetést kapnak.

17. Akár nappal akár éjjel, a kergetésben és meg fogásban ha valaki ellent áll, annál is inkább ha alkalmas eszközzel magát védelmezi, avagy kerteknek, Süriüknek, és bozótnak futván, avagy hajóra és lóra kapván, magát a meg fogástul meg, akarja szabadítani, Fegyverrel is szabad lesz az ollyan személyt bántani, úgy mindazonáltal, hogy a mennyire lehet élete meg maradjon. Nem különben:

21. Nem is szabad egy egész Káplár allyának egy helyen tovább lenni, mint egy nap: nem csak azért, hogy együtt ne korhelykedjenek, hanem azért is, mivel a mozgás, kötelességek természetére tartozik.”

Részletek a 295. eln. sz. 1864. királyi biztosi rendelkezésből, amely a Baranya vármegyei pandúrok számára került kiadásra a neoabszolutizmus idején.

„SZOLGÁLATI UTASÍTÁS,

a Baranyamegyei csendbiztosok, s a közbiztonsági közegek (pandurok) számára.

A megyei közbiztonsági közegek tevékenysége rendszeren csak a megye területén belüli biztonsági szolgálat, s egyéb rendőri teendőkre szorítkozik, a közbiztonsági állapotnak magasabb, és általános iránybani megóvása, a cs. kir. csendőrséget illetvén.

A megyei csendbiztosok, a pandurok tevékenysége ennélfogva, a gonosztévők és rablók üldözését kivéve, a megye határain túl ki nem terjeszthető.

A megyei közbiztonsági közegek, a közigazgatás és igazságszolgáltatás körül, a fölöttes járásbeli tisztviselő utasításához képest teljesítendő szolgálaton kívüül, különösen hivatva vannak, a közbiztonságot, csendet és rendet fentartani, azokat fenyegető háborítások, és törvényszegéseknek lehetőleg elejét venni, ezeket megakadályozni, s ha mégis megtörténnének, a rend helyreállítását, s különösen a rablók s orgazdák kézre kerítését eszközölni.

A közbiztonsági szolgálat, s a rendőri teendők egyes eseteit felsorolni fölösleges volna ugyan, a közbiztonsági közegek főteendőiként még is a következőket szükséges megemlíteni:

I. Az önmaga által észlelt, vagy a neki tudtára adott bün- vagy kihágási eseteket az illető jár. tisztviselőnek bejelenteni, s a tetteseket szorgosan nyomozni.

II. A tetten ért gonosztevőket, rablókat, gyilkosokat, gyújtogatókat, csalókat, tolvajokat, úgy szinte az erdőkárosítókat, jogosítlanul fegyverrel járókat, a koborlókat, és egyébként gyanús, magukat igazolni nem tudó személyeket befogni, s illetőleg letartóztatni.

III. A hatóságok által kibocsátott, személyek és rabolt vagy lopott tárgyak leírására figyelemmel lenni.

IV. A vendéglők, kávéházak, és csapszékekre felügyelni, a vendéglős által szállásra fogadott idegenek névjegyzékét megtekinteni, és a találató gyanús személyeket letartóztatni, vagy a körülményekhez képest az illető jár. tisztviselőnek feljelenteni.

V. Vásárok, búcsúk, s más nyilvános ünnepélyeken a rend és csend háborítását megakadályozni, s a ily alkalomkor megjelenni szokott házalók, szerencsejátékosok, s más efféle egyéneket különösen szemmel tartani.

VI. A gyanús utazóktól az utazási igazolvány megtekintését kívánni, s a rendes igazolvánnyal el nem látottakat a legközelebbi jár. tisztviselő elé állítani.

VII. Az országos utakon szabad, és akadálytalan közlekedésről gondoskodni, s arra ügyelni, hogy magát mindenki az úrendőrség szabályaihoz tartsa.

VIII. A közbiztonsági intézkedésekre, mint: az utak, vasutak, távírdák, fasorok, csatornák, hidak, zsilipekre s. a t. figyelmet fordítani, s az észlelt, a közbiztonságra veszélyes hiányokat, és megrongálásokat a jár. tisztviselőnek bejelenteni.

A csendbiztos, úgy mint a pandurok egyáltalán, valamely magány házban eszközendő kutatásra csak is valamelyik jár. tisztviselő különös megbízása folytán jogosítvák fel, a házkutatás mindenkor az illető község bírása, vagy egyik esküdtje jelenlétében lévén teljesítendő.

Kivételkép azonban jogosítva vannak a közbiztonsági közegek bármely házba nappal vagy éjjel behatni a végett, hogy a lakókat tűz- víz vagy más, életüket, vagy vagyonukat veszélyeztető esettől megóvják, vagy pedig, hogy a házba szökött valamely gonosztevőt üldözzenek, ez esetekben is tartozván maguk mellé egy községi elöljárót venni, ha ez általában a cél megghiúsítása nélkül eszközölhető.

A külszolgálat teljesítésekor a megyei közbiztonsági közegek mindenkor töltött fegyverrel lássák el magukat, s veszedelmes vidékeken, hol például rablók gyanútatnak, vagy erőszaktól lehet tartani, a mennyire lehet, két vagy több pandur lássa el a szolgálatot, a cs. kir. csendőrség közreműködése is minden ily esetben igénybe vehető lévén.

A közbiztonsági közegek, ha szolgálatban rendes állomás helyeiken kívül kéntelenítetnek az éjt tölteni, csakis szállás adásra tarthatnak igényt, s magukat élelmezni mindenkor sajátjukból kötelezettek.

Mindennemü, a pandurok által szolgálatban elkövetett zsarolások és kihágások, a törvényes büntetés mellett a szolgálatból rögtöni elbocsátást fogják maguk után vonni.”

A vármegyei rendőrségeket mintegy kiegészítően, a XIX. század végétől működtek a községi rendőrségek. Szervezetükben, követelményeikben a jogszabályi előírásokon túl komolyan figyelembe vették a nagyobb települések rendészeti szerveinek szolgálati útmutatóit, tapasztalatait. Szigorúak voltak a felvételi előírások. Majs község szabályrendelete szerint

„Községi rendőrnek csak oly egyén használható, ki

a. Magyar honpolgár.

b. Védkötelezettségének megfelelt, 24 életévét betöltötte, de az 50 életévét még el nem érte.

c. Fedhetetlen erkölcsű, – megrovatlan előéletű, és józan magaviseletű.

d. Teljesen egészséges.

e. A magyar nyelvet úgy olvasásban, mint írásban bírja.

f. Az őrzetói állásnak, ezenkívül megköveteltetik miképp a magyar nyelvet úgy bírja, hogy írásbeli jelentéseit idegen beavatkozás nélkül személyesen fogalmazni és leírni képes legyen.”

A városok rendelkezéseiből

A rendészeti feladatok körét, a rendőrség felépítését, mozgási területeit a törvények, a helytartótanácsi rendelkezések, a miniszteri rendeletek mellett a város által alkotott szolgálati utasítások, szervezési, kihágási szabályrendeletek határozták meg.

A városkapitányi szolgálati utasításokat, a szabályrendeletekben megfogalmazott előírásokat, az egyes városok szolgálati szabályzatai az 1880-as évektől követték.

A rendőrszolgálati szabályzatok részben önálló szabályrendeletben, részben a városok valamely – általában szervezési – szabályrendeletében kerültek megfogalmazásra. Formái voltak:

- rendőrszolgálati szabályzat;
- szolgálati szabályzat;
- szervezeti és szolgálati szabályzat;
- szolgálati és szervezési szabályzat.

Esetenként rögzítésre kerültek az egyes beosztásokkal járó követelmények, feladatok, a rendőrközegek számára, pedig szolgálati utasítás. A szabályzatok, többségében részekre tagozódtak és folyamatosan számozott szakaszokból álltak. Előbbiek szervezet, fegyelem, működés, illetmények, közbiztonsági szolgálat címeket is viseltek. A századforduló utáni szabályzatok hangsúlyosan választották szét, a működési és a szervezeti előírásokat.

Szinte valamennyi szolgálati szabályzat kimondta, hogy „a rendőrség polgári intézmény”, s hivatva van a közrendre, csendre – más fogalmazásban a közcsendre, rendre – és biztonságra, valamint a fennálló törvények és rendeletek megtartására felügyelni, a közhatóságokat és közegeiket hivatalos eljárásukban támogatni. *„Kötelessége továbbá a rendőrségnek a szoros értelemben vett rendőri teendőknél kívülről az eddig is szokásban volt közigazgatási szolgálatokat, a polgármester által a rendőrfőkapitányhoz intézett meghagyás folytán teljesíteni.”* (Komárom, 1894.)

A rendőri szolgálatba felvételi követelmények voltak:

- magyar állampolgárság;
- 20-40 év közötti életkor;
- feddhetetlen előélet;
- egészség, erős testalkat, megfelelő külső, ügyes magatartás;
- tökéletes bírása a magyar nyelvnek – feljegyzés, jelentés készítése –, egyes városokban a szerb és a német nyelv is (Nagy-Becskerek, Újvidék, Zombor);
- lovas rendőrnél, a lovaglásban teljes jártasság.
- Fegyelemben veendő lehetett:
  - magasabb képzettség;
  - több nyelv ismerete;

- városi helyi viszonyok ismerete;
- kiszolgált honvéd, közös hadseregbeli, vagy csendőr altiszti rang.

A rendőrök felvételüket követően esküt tettek. A felesketett rendőrközegeket a rendőrkapitány által aláírt, személyleírásukat feltüntető és a szolgálati szabályzathoz csatolt írásbeli igazolvánnyal látták el. Ezen okmányokat a rendőr szolgálaton kívül is köteles volt magánál tartani azért, hogy igazolhassa magát, illetőleg szükség esetén útmutatást találjon. A próbaszolgálat alatt végre kellett hajtani az újoncok kiképzését, iskolarendszerben, minimum heti 1 órában.

A rendőri őrségről a kapitány törzskönyvet vezetett, melyben feljegyzésre kerültek a változások, a dicséretes, a jutalmak és a büntetések. Rögzítésre kerültek a rangfokozatok, a rangjelzések, az előléptetés rendje és a rendőrök törvényes védelme.

A külső megjelenés követelményeként került megfogalmazásra, hogy a szolgálati ruházatnak, a fegyverzetnek mindenkor tisztának és csinosnak kell lennie. Az egyenruhát begombolva kell viselni, abban mulatozni tilos. A haj rövidre nyírtnak, a körszakáll pedig úgy viselhető, hogy a mellszámot ne takarja el.

A dohányzási tilalom, hol teljes, hol csak a szolgálatra vonatkozó. „A rendőrközegeknek szolgálatban dohányozni nem szabad. Szolgálaton kívül sem szabad az utcán egyenruhában pipázni, csakis a szivarozás van megengedve.” (Komárom, 1894.)

„A rendőrközegeknek nem szabad magukat a polgárok fölé helyezettnek tekinteni s mindaddig, míg azok valamely törvény vagy szabályellenes cselekményt el nem követnek, ellenük fellépniök nem szabad... A rendőri intézmény fennállhatásának alapelve a törvények és rendeletek legpontosabb megtartása magok a rendőri közegek részéről... A megvesztegethetetlenség, részrehajlatlanság, szigorú igazságszeretet s főképp egyéni becsületesség azon tulajdonságok, melyekkel minden jó rendőrnek bírnia kell.” (Újvidék, 1888.)

Az ajándék elfogadás tiltását többféleképpen ugyan, de minden szabályzatban megfogalmazták.

Külön került szabályozásra a laktanya-rend. Az őrszobában elhelyezett legénység köteles volt este 9, illetőleg 10 órakor bent tartózkodni, a rendre és a tisztaságra vigyázni. Nappal az ágyon feküdni, csak a nehéz szolgálatot ellátóknak volt szabad.

A fegyverhasználat eseteit általában a szolgálati szabályzatba foglalták, kivételesen külön rendeletben rögzítették. A rendőr „végső szükség esetén fegyverét is használhatja támadás ellen védelméül, a tetteges ellenszegülés legyőzésére. A jogos védelem eseteit kivéve, melyre mindenkinek joga van, szolgálatban csak akkor használhatja” fegyverét, ha

- tényleg megtámadták, vagy annak bekövetkezésétől alaposan tarthat;
- a rendőr felhívására az érintett a nála lévő fegyvert, vagy egyéb veszélyes eszközt le nem teszi, át nem adja, esetleg védő helyzetéből előjönni vonakodik;
- a szolgálatát megghiúsító ellenszegülés megtörésére, ha más célravezető eszköz rendelkezésére nem áll;
- megtámadott harmadik személy megvédésére szükséges.

Ha a körülmények megengedik, „előbb szelídebb eszközök alkalmazandók”, a fegyverhasználat pedig csak addig, ameddig elkerülhetetlenül szükséges. A város utcáin, terein és egyéb nyílt helyein, a jogos védelem eseteit kivéve, a fegyver „egyáltalában nem használható.” Ha a fegyver alkalmazása folytán „súlyosabb testi sértés vagy halál

következett be a tényálladék és minden mellékkörülmény rendőrileg kinyomozandó s megállapítandó.” Ha a rendőr az utasítás korlátain belül járt el, az „napiparancsilag közléteendő, a fegyvernek visszaéléssel történt használata esetében pedig fegyelmi, illetőleg bűnvádi eljárás megindítása eszközendő”. (Hódmező-Vásárhely, 1896.)

„Minden túlkapás, úgyszintén minden durva magaviselet, meggondolatlanság, önkény és rosszakaratú zaklatása a közönségnek lealacsonyítja a rendőri intézményt, aláássza a rendőri intézmény iránti tiszteletet, megnehezíti a rendőri közegek állását és szolgálatuk teljesítését. Ezt tehát a rendőri közegeknek annyival inkább kerülniük kell, mert ilyen cselekményük szigorú megtorlást von maga után.” (Baja, 1884.)

A rendőr köteles volt arra törekedni, hogy alapos és kiterjedt helyi és személyi ismereteket szerezzen. „Okvetlenül ismernie kell a Főispánt, Polgármestert, Főkapitányt, a Tanács tagjait és az összes rendőrtiszteket és irántuk mindenkor kellő tiszteletet kell tanúsítania. Kívánatos továbbá, hogy a törvényhatóság, a bíróságok, a rendőri és városi igazgatásnak főbb embereit ismerje.” (Debrecen, 1894.)

A magánéletre vonatkozó feszes előírások szerint, az „iszákosság, kártyázás, tivornyázás, adósság csinálás és feslett életmód szigorúan tilos”. A rendőr üzetlet nem gyakorolható, politikai egyetbe nem léphetett be. Szolgálaton kívül nem látogatható rosszhírű szórakozóhelyeket és nem állhatott baráti, vagy bizalmas viszonyban rosszhírű személyekkel.

„Rendőrnök szolgálati teendőivel összefüggésben álló ügyekre nézve, írásbeli bizonyítványokat kiállítani, kérvényeket és beadványokat szerkeszteni, útleveleket, igazolványokat harmadik személyek számára kieszközölni, vagy azok kieszközölését magára vállalni nem szabad.” (Debrecen, 1894.)

E tanácskozás helyszínéül szolgáló Pécs a XVIII. században három nemzetiségű volt, amelyre tekintettel a városi őrmesternek – aki, a rendészet egyik meghatározó vezetője volt – mind a három nyelvet ismernie kellett. Ennek szigorú betartását példázza Ruff Ignác esete, akit befolyásos személyek 1728-ban őrmesterré választottak, de ezen állásról le kellett mondania, mivel nem bírta a magyar nyelvet

A pécsi városkapitány esküje és szolgálati utasítása 1780-ban a következő volt: „Esküszöm az élő Istenre, az osztthatatlan Szentháromságra: Atya, Fiú, Szentlélekre a boldogságos Szűz Máriára és Isten minden kiválasztott szentjeire: Én ... Pécs szab.kir. város kapitányi tisztségében Őszentelt császári királyi Felségéhez legkegyelmesebb urunkhoz. Magyarország szent koronájához és Pécs szab.kir. városához mindenben hű leszek. A város közbiztonságára úgy fogok ügyelni, hogy a nekem alárendelt tisztviselőkkel és darabontokkal a belső békét megóvom, a gonosz lelkű emberek gonosz tetteit lehetőleg megakadályozom és minden rendetlenségnek elejét vegyem. Végül háború esetén és más veszélyes körülmények közt pedig a katonai parancsnokságokkal a kötelező együttműködést ápolni fogom. Szóval teljes erőmből igyekezni fogok a közérdeket szolgálni és alárendeltjeimtől ugyan ezt fogom követelni.”

„Szolgálati utasítás a városkapitány részére.

1. A városkapitány köteles a hadnagyot, az őrmestert és a darabontokat magának úgy alárendelni, hogy parancsainak illő módon, fegyelmezetten engedelmeskedjenek.

2. Kötelessége a kapitánynak a közbiztonságra úgy felügyelni, hogy a szálló helyeken (Herberge), korcsmákban s egyéb nyilvános helyeken, valamint országos vásárokon a verekedés és egyenetlenség megakadályoztassék. Ha pedig katonaság vonul a városon

keresztül, köteles a jó beszállásról és ellátásról gondoskodni és az összeütközést kerülni.

3. Miután a gonosz szándékú emberek a városokban sok bajt szoktak okozni, intézkedjék, hogy a hadnagy vagy őrmester a darabontokkal a korcsmákat és gyanús házakat állandóan szemeltartsák és időközönként személyesen győződjenek meg, hogy kiadott rendeletei végrehajtottak-e? Ha kifogásolni valót talál, járjon el az illetők ellen és tegye őket ártalmatlanná.

4. Tűzvész esetén köteles a kapitány azonnal a helyszínen megjelenni és az embereket az oltásra serkenteni és kényszeríteni, valamint minden egyéb szükséges intézkedést megtenni.

5. Háború esetén vagy háborús időben köteles a városkapitány a katonai hatóságokkal és a környékbeli várak (Szigetvár, Siklós, Eszék stb.) parancsnokaival érintkezésbe lépni s a történt intézkedéseket a városi tanácsnak bejelenteni és város biztonságát megvédeni.

A kapitánynak 1 hadnagy, 1 őrmester és 20 darabont (hajdú) volt alárendelve. A hadnagy fizetése 150 forint, az őrmester fizetése 50 forint és a hajdúk fizetése 48 forint volt évente. A legénység ruházatát is kapott." (Tisza 1925. 89-90.)

Példálózás

A tanácsuléseken benyújtott interpellációk, egyes újságcikkek és fegyelmi ügyek engednek némi betekintést a pécsi önkormányzat egykori rendészeti tevékenységébe. A rendőrkapitányhoz 1873 és 1884 között érkezett 16 interpellációból 8 a helypénzszedéssel, 2-2 a köveztvámszedéssel és a hegyrendőrséggel, 1-1 pedig összeférhetlenséggel, pálinkaméréssel, legeltetéssel és az eb tartással volt kapcsolatos.

A helypénzszedéssel kapcsolatban felvetették, hogy azt már gyakran a vámnál szedik, többet kérnek, mint a meghatározott tarifa, ha vita merül fel, a kapitányi hivatalnál lassan intézik az ügyet. E felvetések ismétlődőek voltak, akár az adott válaszok, amelyek szerint szigorúan eljárnak a hamisan számolókkal szemben, a tarifajegyzéket, pedig kifüggesztik. Mindenesetre a kérdés hosszú ideig napirenden maradt. (BML-Pvt-tvh 52/1875.jkv.)

Horváth Antal bizottsági tag jelezte, hogy a szigeti városrészben „ebnévjegy nélküli kutya barangol”. Tud-e erről a rendőrkapitány és a közbiztonság érdekében mit kíván „megtétetni a barangoló ebek ellen”?

A válaszadó még nem kapott erre vonatkozó információt, de intézkedni fog a közegészség és a biztonság fenntartása végett. (uo. 119/1876. jkv.)

"Kutya baj és – a pécsi rendőrség" címmel jelent meg a Pécsi Figyelő 1876. szeptember 16-ai számában egy rövid írás, ami ugyancsak köszörülte a nyelvét a testületen „nincs hét, hogy a mi drágalátos rendőrségünkről valahogyan meg ne emlékezzünk. Mindig akad valami cifra dolog, mellyel kapcsolatba hozva rendőrségünket, a nyilvánosság elé kell hoznunk annak agyafúrt hivatalos működését... gyakori felszólásaink által a rendőrkapitány urat alattas közegei felett gyakorlandó nagyobb erélyre bírjuk." A panasz lényege, pedig az volt, hogy egy helybeli polgárnak az egyik kutyája kimúlt mégis kérték, hogy 2 eb után fizessen adót, úgy, mint az előző évben. A tanácsi hivatalnok ugyanis csak akkor kérheti egy kutya után az adót, ha a tulajdonos által beadott „kellő bizonyítékokkal felszerelt és 50 kros bélyeggel ellátott folyamodványra – végzésileg az engedélyt megadja". A háborgás vége, hogy az „olyan kicsiny ügyekkel, melyeket bármelyik józan eszű hajdú is elvégezhet, ne tegye magát neveltségessé a tanács".

1877. december 17-én kért intézkedést egy bizottsági tag, mivel tudomására jutott, hogy a kövezési vámjog bérlői a *"fennálló tarifa ellenére szedik a vámot"*. Van-e tudomása erről a rendőrkapitánynak és tett-e intézkedéseket a visszaélések megakadályozására? A rendőrkapitány válaszában kitért arra, hogy fordultak elő ilyen esetek, de mindig szigorú pénzbüntetéssel sújtotta a bérlőket. A kellő preventív intézkedést megtette, a fennálló tarifát a vámosoknál újból kifüggeszteti.

1873. július 1-jén Haksch Emil bizottsági tag kérdezte a rendőrkapitányt; van-e tudomása arról, hogy a közelmúltban a Bányához címzett vendéglőben két rendőralbiztos tettelegességgel fajult, nyilvános botrányt idézett elő? A rendőrkapitány jelezte, hogy nincs tudomása az esetről, de haladéktalanul vizsgálatot rendel el. (uo.227/1873. jkv.)

November 13-án Horváth Károly bizottsági tag azt kérdezte a rendőrkapitánytól; tud-e arról, hogy Czenger Lajos rendőrbiztos a múlt vasárnap – november 9-én – botrányosan viselkedett, tud-e kellő intézkedést tenni? A rendőrkapitány válaszában elmondta, ahogy tudomást szerzett az ügyről azonnal vizsgálatot rendelt el, annak befejezéséről a főispánnak azonnal jelentést tesz. (uo. 446/1873. jkv.)

A Pécsi Figyelő 1874. május 9-ei számában vette bíráló alá, szintén az egyik rendőralbiztos és tettén keresztül a város vezetését.

„-l. E z i s r e n d ő r i k ö z e g, ki hivatva lenne a közérkölcshöz felügyelni. Járányi pécsvárosi rendőri albiztos, kinek egy lebuji korcsmából egykori kidobása felett irtunk már egy ízben, most azzal tetézte érdemeit, (?) hogy egy hozzá férhető korcsmában lakó özvegyasszonynak szép hajadon leányát lecsábítván, megszőktette, és a budai külvárosban az ugynevezett füzesben bérelt lakásban több napig rejtegette, míg rokonai reá akadván, haza vezették. A csábító köztudomás szerint nős ember, és ily emberekre van bizva Pécsen a közérkölcshöz feletti felügyelet, – mert ebre kell bizni a háját, – ez lévén beigazolt főelve a pécsi választó többségnek. – Egyébiránt ezen a rendőralbiztosnak collegája Czenger, ki amint közöltük, annak idejében hivatalos hatalommal visszaélés, és testi sértés miatt már egyhavi börtönrre ítélve vagyon, és kit ezen kívül egy még súlyosabb visszaélés terhel, mi szinte lapunkban közölve lett, még most sincsen hivataltól felfüggesztve”.

1905 nyarán a pécsi kir. járásbíró, a könnyű testi sértés miatt feljelentett K. F. és társai ügyében, a keletkezett iratokat fegyelmi vétség elbírálása végett a város polgármesteréhez áttette.

K. F. rendőrt, azért mert egy letartóztatott személyt, bittal háromszor megbökött, 10 K rendbírsággal *"büntette"*. Egyúttal figyelmeztette, hogy újabb alapos panasz esetén, a szolgálatból azonnal elbocsátja. (BML-Pvpolg-110/1905.eln.)

T.I. rendőr, mert 1903. évben egy alkalommal a Megye utcában *"való szolgálata közben egy katonával hosszabb ideig beszélgetett, ezért megdorgáltatott"*. (uo.9365/1903.)

G.J. első osztályú rendőr 6 alkalommal volt megfenyítve. A jutalmak, büntetések lapján feljegyzettek szerint;

1. 1891. március 28-án a fölvonulás alkalmával, mint sarkos rendőr a kocsikat a Király utcában nem állította meg, hanem azokat tovább engedte. Ezért 2 szabadnap elvételével *"büntettetett"*.
2. 1893. május 1-jén reggel *"pálinkától megittasodott"*, amiért szintén 2 szabadnap megvonással büntették.
3. 1900. augusztus 7-én az utcán egy letartóztatottat kísért és szivarozott. Ezért szigorúan megdorgálták.

4. 1900. szeptember 15-én, mint sarkos rendőr eltúrte, hogy egy bolt előtt, a járdán egy kocsi „keresztül álljon, s midőn ezért felelősségre vonatott, azt konokul tagadta. Ezért szigorúan megdorgáltatott.”.
5. 1903. július 6-án délután, a Majláth téren való szolgálata közben kocsmába ment és ott sört ivott. Ezért 4 korona "rendbüntetéssel sújtatott".
6. 1905. január 1-jén szolgálati engedetlenség és makacsság miatt, „főkapitány úr büntetésből a budai őrtanyára helyezte át”.(uo. 196/1905. eln.)

1908. február 12-én a helyettes rendőrfőkapitány, R.S. első osztályú rendőr fegyelmi ügyét azzal terjesztette vissza, hogy nevezett cselekménye nem ütközik a rendőri szolgálati szabályokba, mégis sokkal tapintatosabban is eljárhatott volna. Mivel nevezett ellen szolgálatának lanyha teljesítése miatt már érkezett több panasz, javasolta R.S. figyelmét felhívni arra, hogy ismételt szabályszegés esetén a szolgálatból el lesz mozdítva. (uo. 719/1907.eln.) Előző fegyelemsértései:

1. Egy alkalommal a Majláth téren egy gyermeket megütött. Ezért 4 órai elzárással sújtották.
2. A Sörház utca sarkán egy gyermeket megütött. Ezért 2 szabadnap és két zenesor elvételével büntették.
3. 1900-ban egy alkalommal szolgálat helyett kocsmába ment, s az időt ott töltötte, amiért 4 korona pénzbüntetéssel sújtották.
4. Nyomozást folytattak ellene könnyű testi sértés és becsületsértés miatt.
5. A Hungária előtt, mint őr egy nővel hosszabb ideig beszélgetett, amiért egy szabadnap elvételével sújtották.

Néhány zárógondolat

A rendészeti, rendvédelmi testületek népszerűségének kérdésköre, ami szorosan kapcsolódik az adott társadalom kultúrájához is, ugyanúgy tartalmi változásokkal teli, ahogyan maga egy-egy testület.

Megjegyzendő, hogy kiemelkedő jelentőséggel bír a politizáltság, illetőleg a politikai párttagság, mellyel kapcsolatban napjainkig folynak viták. A rendészeti lojalitás nem jelenthet pártpolitikai elkötelezettséget, tevékenységet.

A szervezetek imágó erősítő tevékenységének hatékonysága, eredményessége, kevésbé érhető el belülről, – bár kétségtelenül befolyásolható – a megítéltetés mindig kívülről érkezik.

Irodalom:

1. Benárd Ágost: Magyar Rend. Magyar közrendet népszerűsítő könyvtár. Budapest, 1939.
2. Concha Győző: A rendőrség természete és állása szabad államban. In: A magyar közigazgatás tudomány klasszikusai 1874-1947. Budapest, 1988.
3. Dörning Henrik: A rendőrség intézményének fejlődése. Budapest, 1922.
4. Ernyes Mihály: A magyar rendőrség története. Budapest, 2002.
5. Ernyes Mihály: Pécs város rendőrsége (az önkormányzati rendőrség története) Pécs, 2003.
6. Karvasy Ágost: A közrendészeti tudomány és culturpolitika. Pest, 1870.
7. Katona Géza: Közbitonság-védelem Magyarországon az I. világháborúig. Budapest, 1984.
8. Mathis János: Rendőri őrségek szolgálata. Budapest, 1920.
9. Nagyselmeczy László: A szolgálati szabályzat tankönyve. Budapest, 1939.

-
10. Ostváth Pál: Közbiztonságunk múltja és pandúr korom emlékei. Budapest, 1905.
  11. Petrovics László: Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. Budapest, 1884.
  12. Pichler Nándor: Nézetek a rendőrségről általában és különösen a fővárosi rendőrségről. Budapest, 1876.
  13. Szamel Lajos: A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. Rendészeti tanulmányok (időszaki kiadvány) 1992/1.
  14. Baranya Megyei Levéltár Pécs város tanácsa törvényhatósági iratok, Pécs város polgármesteri iratok, Pécs város rendőrkapitányi iratok